

Cornelisia, de vrouw van *Lubbe Edema*, moet een kleinkind zijn van *Jan Sijwerts*, al zijn haar ouders onzeker. Wel is er veel bekend over de familie van haar man.

In 1582 was *Lubbe Edema* voornomd over *Abel Alma* kinderen⁶⁴. In 1587 ijkt *Lubbe Edema* ontslagen te worden van zijn eed als voogd over *Wicher Alberts* kinderen⁶⁵. In 1585 werd *Harcke Edema* voogd over wijlen *Folkmaer Eppens* kind in plaats van *Lubbe Edema*⁶⁶. *Harcke Hebels* 'oder *Edema*' was in 1599-1600 oom en voornalig voornomd over *Henrich. Peter. Jacob en Anna van Eeck* de kinderen van *Luitien van Eeck en Lubbe Hebels* (een zuster)⁶⁷. *Harke Hebels Edema* was in 1587 eveneens voogd over de kinderen van *Lue Oomkens* en *Hijke* te Uithuizen, waar hij toen woonde⁶⁸. Overigens verhuisde *Harke Hebels Edema* († 1613-1616) vóór 1599 naar Westermierland en was hij onder meer de vader van *Hindrik Harkens*, raadshere en gedeputeerde voor de stad Groningen⁶⁹. *Lubbe Edema* zelf komt voor vanwege *Bonne Lippens* weduwe (1594) en samen met zijn broer *Rijckell Hebels* vanwege *Bonne Lippens* erfgenamen (1595)⁷⁰. In 1571 betaalde *Hebel Hindriks* voor de weduwe van weer een andere zoon *Hindrik Hebels* de achterstallige landhuren aan eigenaar *Wolter Huenge. Garbrant Fiericks* te Ten Post (mogelijk ook gehuwd met een dochter van *Hindrik Hebels*) werd gedaagd om voornomd te worden over diens kinderen⁷¹. Van *Lubbe Edema* is slechts één kind bekend (dit kind kan stammen uit een later huwelijk daar het bij de verkoop van *Heine Sijwerts*' bezit in 1608 niet genoemd wordt):

a. *James/Johannes Lubbes Edema*, meier te Uithuizen op Edemaheerd (81¼ grazen in 1630), in 1610 voor het eerst genoemd⁷², † 1634/1637, tr. 1° *Anna Menolts*, † vóór 1620; tr. 2° *Cornelisia*.

Olicher Jansen vrouw te Uithuizen (mogelijk bovengenoemde *Cornelisia*) daagde in 1637 *Dereck Ewkers. Joh. Coehoorn* en *Johan Pieters* als voornomd en voogden over *Johannes Lubbes* kinderen bij zijn tweede vrouw *Cornelisia*, en ook *Reiner Dercks* te Zandweer gehuwd met een dochter uit het eerste huwelijk over de scheiding van de goederen van *Johannes Lubbes*⁷³.

In februari 1640 claimde *Reiner Dercks* vrouw, als dochter van *Anna Menolts* van

⁶² H.J.K., inv.nr. 617, fol. 194, 23 juni 1586: *Lubbe Edema* 'to Uhusen ande dijk'; inv. nr. 839, fol. 203, 15 febr. 1599: te Uithuizen; fol. 296v, 26 sept. 1599: op Uithuizemeden; fol. 303v, 19 juli 1600: fol. 405, 2 aug. 1600: sterfhuus te Uithuizen; inv.nr. 840, fol. 21v, 24 maart 1601: de weduwe van *Lubbe Edema*; fol. 147, 11 febr. 1602 en fol. 151v, 18 febr. 1602: de credituren van wijlen *Lubbe Edema*.
⁶⁴ Genoemd: H.J.K., inv.nr. 52, p. 64, 14 febr. 1545.

⁶⁵ H.J.K., inv.nr. 54, fol. 288v, 5 dec. 1582. Ook: inv.nr. 57, fol. 236, 26 mei 1590; inv.nr. 838, fol. 183v, 1 dec. 1595; fol. 207v, 22 jan. 1596. Mogelijk was *Berend Alma* een van de kinderen.

⁶⁶ H.J.K., inv.nr. 55, fol. 280, 7 febr. 1587. *Johan Toppen* was mogelijk zijn vervanger.

⁶⁷ H.J.K., inv.nr. 55, fol. 108v, 2 maart 1585; inv. nr. 617, fol. 195, 27 juni 1586: *Harcke Hebels* trad op vanwege *Folkmaer Eppens* kind te Uithuizen in een landmeting.

⁶⁸ H.J.K., inv.nr. 839, fol. 243, 3 mei 1599; fol. 313, 25 okt. 1599, fol. 438, 5 dec. 1600.

⁶⁹ H.J.K., inv.nr. 1465 [hiki1465]. M.d.a. Redner: *Alma. Warffum*; inv.nr. 55, fol. 289, 6 maart 1587: *tijlke*, de huisvrouw van *Harcke Hebels* te Uithuizen.

⁷⁰ H.J.K., inv.nr. 849, fol. 269, 15 dec. 1613; inv.nr. 850, fol. 247v, 12 nov. 1616 (salige *Harke Edema* kinderen).

⁷¹ H.J.K., inv.nr. 55, fol. 202, 12 maart 1594; inv.nr. 838, fol. 62, 15 maart 1595. Zie ook inv.nr. 617, fol. 194v, 25 juni 1586: *Bonne Lippens* wisselde 22½ grazen te Uithuizen met *Joost Lewe*.

⁷² H.J.K., inv.nr. 53, fol. 6v, 28 maart 1571; fol. 28, 1 juni 1571.

⁷³ H.J.K., inv.nr. 845, fol. 8v, 18 jan. 1610; inv.nr. 849, fol. 534v, 27 sept. 1614 (*Lubbe Edema* kinderen); inv.nr. 854, fol. 216v, 17 jan. 1622 (*James Lubbes* meier van der erfgenamen van *Johan Toppen en Meenije*); inv.nr. 865, fol. 4, 16 jan. 1634 (*Johannes Lubbes Edema* te Uithuizen meier van *Johan van de Kamp*); T.B. Bierenma e.a., *BHL*, 410-411.

Olger Jans als successor van *Anna Menolts* zekere overdrachtspenningen van 66 grazen land waarop *Anna Menolts* of haar kinderen recht zouden hebben. Waartegen in gebracht werd dat *Anna Menolts* al over de 20 jaren dood zou zijn geweest, en dat geschenken en propijnen waren betaald blijkens een 'handt' van wijlen *Johan van de Camp* als eigenaar van de landen.

5. **Johan Sijwerts**⁷⁴/**Johan Heines**, zie IV.2.

6. **Bawe Heiners**, † 1594/1603, tr. **Assuernus Zandt**, redger in de Ommelanden 1585-1622, † Groningen 1622/1623⁷⁵, zoon van *Jacob Everts*, wedman op 't Zandt'⁷⁶, hij tr. 2° (onderr. Groningen 26 nov. 1603) *Luitjen Hartgers*, die elders voorkomt als *Luitje Frijlings*, weduwe van *Reiner Broeils*⁷⁷; *Assuernus* tr. 3° Groningen 26 april 1607 *Marrig(jen Leenerts* van Emden.

Assuernus Zandt zegelde met een wapen met een hart, en het clauwboek vermeldt zijn naam bij talloze rechtstoelen⁷⁸. Een broer van *Assuernus Zandt* was de jurist *Wilhelmus Hammonius* (hammos is Grieks voor zand) oftewel *Willem Sandt*, secretaris van de graaf van Otingen in Zuid-Duitsland, stadsyndicus van Groningen 1587-1598, waarna hij terugkeerde naar de voornoemde graaf. Volgens *Abel Eppens* werd *Willem* opgevoed bij 'Joest Louwensoen'; te Reitze (met wie ongewijfeld *Joest Lewe* bedoeld is) en was hij een 'openbaere Jesuit' en net als zijn opvoeder 'den Jesuitschen secte ingesmolten'⁷⁹. In 1625 is er een beschrijving van de schulden over goederen van wijlen *Assuernus Zandt* en diens weduwe, waarbij *Jan Edeus* scholte te Helpman mede namens zijn broer *Heine* en zijn zuster kind 300 daler pretendeert met achterstallige rente vanwege enige aan jonker *Johan Sickinghe* van Warffum verkochte landen, die zij 'pro quota' van hun 'bestevader' (namelijk *Heine Sijwerts*) hadden aangërfd⁸⁰.

III.2 **Reene (Jans) op de Kruisstede**, † 1580/1581⁸¹, tr. 1536 **Arent Jans up de Kruisstede**, kloostermeier te Usquert op de Kruisstee, † 1558/1572, zoon van *Jan Arents en Lizabeth Willens*⁸², eigenertde landbouwers te Niekert in de Manne, weduwnaar van *Hille* (zie Appendix).

⁷³ H.J.K., inv.nr. 868, fol. 233v, 15 juni 1637.

⁷⁴ H.J.K., inv.nr. 55, fol. 113v, 16 maart 1585: dat *Johan Sijwerts* voor zijn part *Tommis Gerrits* van wijlen zijn vader *Heijne Sijwerts* 'borchal en schulden' zal vrijen, waarbij *Johan* het recht behield om actie te ondernemen tegen zijn 'broder en susters' bij een scheiding.

⁷⁵ H.J.K., inv.nr. 854, fol. 357, 28 aug. 1622: *Brunius, Claveboeck*, 20-21.

⁷⁶ H.A. Farnsum, inv.nr. 547, reg. 498, 5 dec. 1570 [hat498]: *Tiaede thoe Nanssum. Frans Pansser* en *Jacob Everts* op 't Sant als compromissmannen in een erfdeling van de familie *Erents*. Handtekening is *Jacup Everts*. H.J.K., inv.nr. 53, fol. 8, 30 maart 1571: *Jacob Everts* wedman op 't Zandt; fol. 298, 11 mei 1575; fol. 301v, 18 maart 1575: schabuurder.

⁷⁷ R.A. III 2, fol. 50-52, 1 febr./26 april 1607: ter delging van haar schulden wordt een half huis in de Turforenstraat afkomstig van *Johan Vrijlnck* en *Annetijen* diens nagelaten vrouw verkocht.

⁷⁸ *Brunius, Claveboeck*: Zijn zegel en contrazegel aangebracht op: H.J.K., inv.nr. 1627 (15 mei 1589) [hiki1627]; inv.nr. 1642 (28 juli 1590) [hiki1642].

⁷⁹ *Kroniek Abel Eppens*, II, 462 en 712; J. van den Broek, *Het verbaal van dr. Wilhelmus Hammonius, syndicus van de stad Groningen*, I, 1587-1589 (Groningen 2008).

⁸⁰ R.A. III 4, fol. 259-259v, 9 jan./30 maart 1625.

⁸¹ H.C.O., H.A. Vilsteren, inv.nr. 1246, 15 maart 1580; H.J.K., inv.nr. 54, fol. 178v, 29 okt. 1580: *Reene op Kruysstee* verkofte behuisinge; fol. 216v, 20 dec. 1581: *Johan Arents* salige moders behuisinge.

⁸² F.A. Tjarda van Starckenborgh, inv.nr. 504.

Reene werd niet aangetroffen met haar patroniem, wel met de toenaam *Op de Kruisstede*. In 1558 vond de afkoop plaats van de goederen die *Arens* zoon *Harmen Arens* geërfd hadden van zijn moeder *Hille* en van zijn grootmoeder. *Harmen Arens* vrouw — ook *Hille* genaamd — is volgens ons een tantezeger van *Reene* (zie III.4.2).⁸³ *Harmen Arens* woonde op dat moment in Eijsward op De Knol waarbij hij het land gebruikte van zijn stiefmoeder. In 1572 was er een rechtzaak tussen *Reene* de weduwe op de Kruisstee en *Harmen Arens*. Een jaar later werd *Reene* up *Kruisstede* zoals gemeld genoemd als zwet bij de verkoop van land van De Knol. In 1575 voerde ze een rechtzaak tegen *Peter Jacobs* over de koop van diens huis, en in hetzelfde jaar tracht te als borg 100 onder gulden te krijgen vanwege *Johan Arens* verkochte huis. In de jaren 1575-1577 procedeerde ze als *Reene*, weduwe van *Arens* up die *Cruisstede* ook tegen *Bene Jullens*.⁸⁴ In 1575 quitiere *Harmen Arens* en *Hille* hun stiefmoeder *Reene* in verband met de koop van hun anpart in een huis staande op de Knoll, welke *Reene* eerder van hun gekocht had.⁸⁵ *Reene* bleef tot haar dood op de Kruisstee wonen. Haar aandeel in De Knol behoorde in 1607 aan ene *Johan Franken*.⁸⁶

Uit dit huwelijk:

1. **Carina (Arents)**, tr. wellicht 1° **L(y)uppe (Lippe?) Itets (Ytkens)**⁸⁷, volmacht van het kerspel Eppenhuizen in 1541, in 1553 landbouwer te Eppenhuizen op de Startinghuisterheerd, thans de boerderij Het Hoge der Bomen⁸⁸, tr. 2° **Claes Harmens Knol**, geb. waarschinlijk ca. 1535, landbouwer en paardenkoopman op de Startinghuisterheerd, genoemd vanaf 1564, † 1613/1614⁸⁹, getet op de achternaam en vernoeming van de kinderen zoon van *Harmen Jans* up de *Knol/Dornbusch* en *Hijke*.

Claes Knol had een broer *Boele Knol* gehuwd met *Saekje*, dochter van *Ipo Hayema* (geb. ca. 1515, † ca. 1580) en *Ebele Harkema*, die leefden op het Oosterzand onder Oudekerk. Zij hadden een zoon *Harmen Knol*. *Claes* en *Boele* zouden vermoed kunnen zijn naar hun overgrootvaders van moederskant *Boele* up de *Knol* en *Claes Derkssoon*.

Claes Knol huurde de 55 grazen land van Startinghuisterheerd van *Joost Lewe* van Ommenaborg. *Claes Knol* had zijn bezit rond Startinghuisterheerd vermeerderd met diverse percelen, kocht de naburige boerderij Middenhof en gebruikte uiteindelijk minstens 96, mogelijk zelfs 110 grazen⁹⁰. Hij was een rijk man, die zijn paarden uitvoerde naar de Frankfurter Messe, en kerkvogd van Eppenhuizen, overrechter van Eppenhuizen en schepper voor Overnaringe was. In 1612 kocht hij het land van zijn heerd van de kleindochter van voornoemde *Joost Lewe*. Die behield nog negen jaar het recht van terugkoop, maar verzuimde dat te doen, zodat de erfgenamen van *Claes Knol* het volle bezit verkregen van het land.

⁸³ R.v.R., inv.nr. 1126.11, 15 sept. 1558 [ivr1126011].

⁸⁴ H.J.K., inv.nr. 53, fol. 181v, 1 okt. 1572; fol. 307v, 14 april 1575; fol. 328, 9 juni 1575; fol. 435v, 9 okt. 1577.

⁸⁵ R.v.R., inv.nr. 1126.18, 30 juni 1575 [ivr1126018].

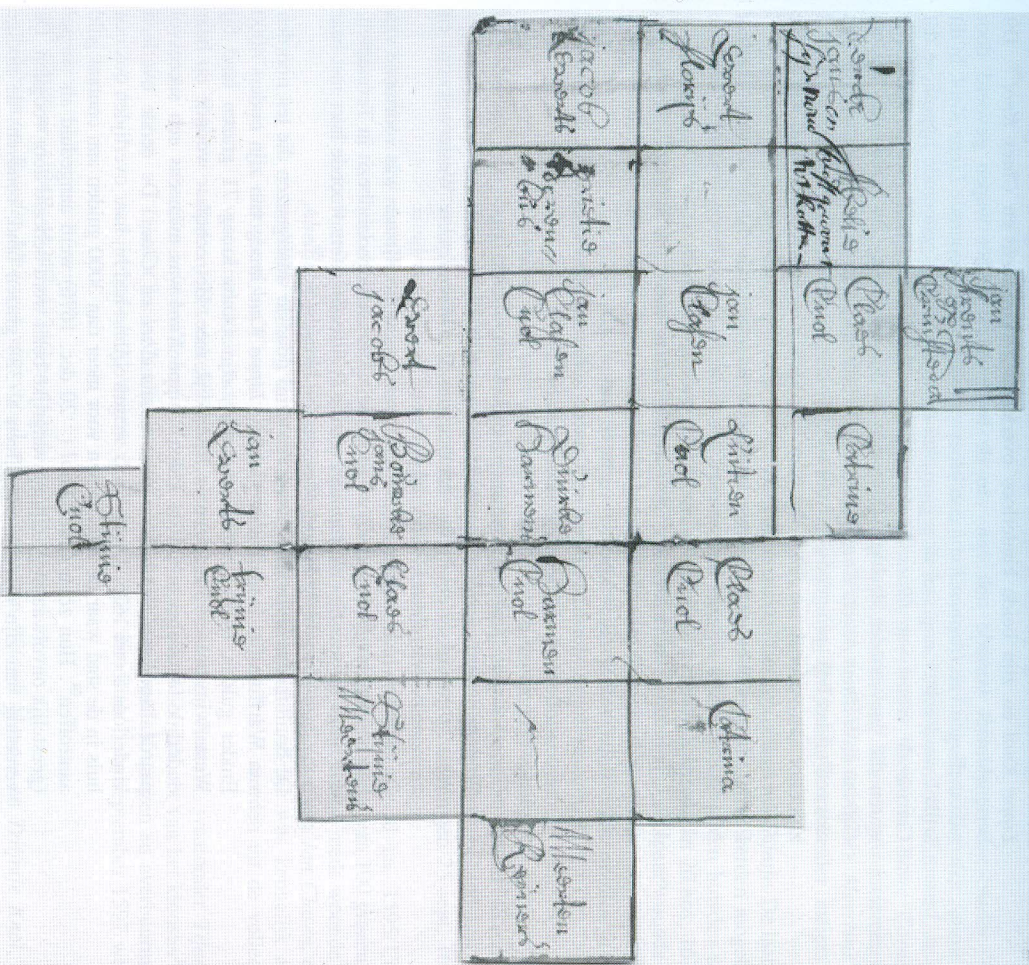
⁸⁶ F.A. Lewe, inv.nr. 883, 8 sept. 1607.

⁸⁷ Dit huwelijk wordt aangenomen omdat de eerste zoon van *Claes Knol* en *Carina* de naam *Lippe* kreeg. Het eerste kind van een tweede huwelijk kreeg vaak de naam van de overleden eerdere partner. Hierbij past dat *Claes Knol* de opvolger van *L(y)uppe/Lippe Itets* op de boerderij was.

⁸⁸ R.H. Alma, 'Hoofdellingen en volmachten van de Ommelanden (1541)', *Grieninga* 48 (2008) 194; Alma, 'Schotregister (1553)': *BMK* II, 490.

⁸⁹ Uitgebreider over hem in het in voorbereiding zijnde boek over de familie *Knol*.

⁹⁰ Waterschap Noorderzijlvest, Arch Winsum- en Schapalsterzijlvest., inv.nr. 20 fol. 42, 45 (m.d.a. A.L. Hempenius). In het beschreven conflict wenste de schepper de gebruiker *Eeuwwe Knol* voor 14 grazen meer aan te slaan, dan de 98 grazen die 'vorolder' *Claes Knol* altijd had betaald. Omdat *Eeuwwe* zich geheel op voorouderlijk bezit beriep, ging zijn land terug op dat van zijn grootvader.

De afstamming van *Carina* wordt ondersteund door enkele andere gegevens. Uit familieaantekeningen opgemaakt rond 1700 betreffende de vrouw van *Abel Eppo* van *Bolhuis*, namelijk *Stijntje Knol*, die op twee manieren een nakomeling van *Claes Knol* en *Carina* is, valt op te maken dat deze *Carina* een dochter zou zijn van *Jan Arens* op *Cruisstede*⁹¹. Het lijkt er op dat toen nog wel bekend was dat er een familiere relatie was, maar dat genoemde *Johan Arens* verward werd met zijn vader *Arent Jans*. In een recent artikel laat mede-auteur Egge Knol zien dat het wapen met een uit het bos springend hert op de recent te Famsun te voorschijn gekomen gratzek van *Coert Knol* (een zoon van *Harmen Arens Knol*; zie III.4.2) vermoedelijk dezelfde oorsprong

⁹¹ F.A. van Bolhuis, inv.nr. 55. Zie ook inv.nr. 56, waarin nog een andere relatie tussen *Johan Arens* en *Stijntje Knol* lijkt te worden gesuggereerd.

heeft als een vergelijkbaar wapen met een uit het bos springend hert gevoerd door *Lippe Knol* en zijn beide kinderloos overleden zonen *Ebele* en *Claes Knol*⁹². Dit hertenelement vormde ook een van de twee delen in het wapen gevoerd door nakomelingen van *Harmen Knol*, een broer van de zojuist genoemde *Lippe Knol*. In dit artikel werd echter nog wel uitgegaan van de in de leiding genoemde hypothese dat *Catrina* de vrouw van *Claes Knol* en *Harmen Arens Knol* halfbroer en halfzuster waren die een moeder deelden. Echter in de hier voorgestelde constructie hebben *Catrina* en *Harmen Arens Knol* dezelfde vader; dit maakt de overerving van het wapen met een uit het bos springend hert veel voor de hand liggender. Dit wapen zal gevoerd zijn door hun vader *Arent Jans*. Het komt overigens niet voor op het zegel van redger *Johan Arens van de Kruisstele*.

Een laatste argument voor de veronderstelde verwantschap is dat de voogden van het Mepschengasthuis namens hun conventuale *Hille Knol*, een hoog bejaarde verarmde dochter van *Harmen Arens Knol*, in 1677 nog aanspraak doen op de erfenis van *Claes Knols* putssant rijke kleinzoon, de simpele *Claes Knol* uit Westervijlwerd. Die aanspraak werd niet erkend, maar het feit dat *Hille* naar de Hoge Justitie Kamer stapte, wijst er op dat de familierelatie niet vergeeten was.

De nakomelingen van *Claes Knol* en *Catrina* zullen worden uitgewerkt in een boek. Hierop vooruitlopend nog de volgende informatie⁹³:

Uit het tweede huwelijk:

a. *Lippe Knol*, paardenkoopman, landbouwer, kerkvoogd en collator in Westervijlwerd, † Westervijlwerd 14 maart 1640, tr. 1587 *Anna Reenders*, † Westervijlwerd 1 febr. 1646, dochter van *Ebel Reenders* te Westervijlwerd en kleindochter van *Reender Ebelens* en *Anna*⁹⁴.

De naam van haar moeder is onbekend maar *Aysson tho Wartum* was voornomd van haar zusster *Frouke Reenders*, en de beide zusters hadden landbezit in Ternunten, dus mogelijk was *tho Wartum* een oom⁹⁵. *Frouke Reenders* woonde later met haar man *Claes Writzers* op de borg *Mensema* bij Noordwolve⁹⁶.

De bruiloft van *Lippe Knol* werd verstoord door de watergeuzen die ten noorden van *Wartum* het land binnen vielen⁹⁷. *Lippe Knol* kreeg van zijn ouders 4000 Emders gulden en 48 grazen land mee, zijn vrouw kreeg 71 grazen land bij Westervijlwerd en 34 grazen in Noordlijk mee. Het echtpaar woonde op haar oudertlijk familiebezit 'Op de Palen'. *Lippe Knol* was eveneens een succesvol paardenhandelaar. Zij hadden twee zoons *Ebel* en *Claes*. De eerste overleed kinderloos 5 mei 1625. *Lippe Knols* weduwe *Anna* had bij haar overlijden ook een huis in de stad waar de erfgenamen voor meer dan 3000 gulden aan contant geld aantroffen⁹⁸. Hun zoon *Claes Knol* († 20 dec. 1676) werd aangeduid als simpel (geestelijk onvolwaardig). Zijn omvangrijke bezit werd beheerd door voogden. De verdeling van zijn erfenis, met alleen al 328 grazen land, benevens de nodige obligaties en contant geld, onder neven en nichten is een andere sleutel tot een netwerk van welvarende landbouwers⁹⁹. De zekeren van *Lippe Knol*, zijn vrouw en zijn zonen liggen in de kerk van Westervijlwerd¹⁰⁰.

b. *Harmen Knol*, landbouwer op Startinghuizerheerd, Startinghuizen, † (voor 4 j. 1618, tr. *Grete Reinders*).

Grete Reinders had als broers en zusster: *Meerten Reiners*, provincie-meier (grazen) op Oosterhuizen (Zijldijk), kerkvoogd van 't Zandt, tr. *Berrien Jansen Memo Reiners*, eigenertje en provincie-meier te Arwerd bij Krewerd, tr. *Grietje*, tr. 2° *Teije Peters*¹⁰²; *Claes Reiners* op 't Zandt, tr. *Bawe Corn Dorenbosch*, weduwe *Ewe Jelmers* (zie III.3.1.b); *Roelf Reiners*, provincie-meier *Lutke Saaxum* (73 juk), tr. 1° *Grete Pieters*, tr. 2° *Hijckel/Aijcke Meertens Anna Reiners*, tr. 1° *Abel Jans*, tr. 2° *Lue Halsema*, Ommelander meiers *Loppersum* op de *Zeeem* (107 grazen)¹⁰⁴.

Harmen Knol en *Grete Reinders* kregen twee kinderen *Claes* en *Trijnje*. De laatste was omstreeks 1619 postuum geboren. De beide weeskinderen werden mogelijk opgevoed door hun neef *Eeuwwe Knol* en zijn vrouw. De kinderen huwden met kinderen van hun moeders broers: *Claes Knol* tr. (huwelijkscontract 20 nov. 1616) *Sijtje Meertens*, dochter van zijn oom *Meerten Reinders*. Dit echtpaar woonde de onderrijke Startinghuizerheerd. Neef *Eeuwwe* vertrok met zijn gezin naar boerderij *Middenhof*. Dochter *Trijnje Knol* huwde *Wildrik Memmes/Mennin* zoon van haar oom *Menne Reinders* uit Arwerd.

c. *Hijckel/ke Knol*, tr. *Jan Swartwolt*, brouwer te Groningen, † 1622/1636, woonde in de stad Groningen aan de westzijde van de *Peperstraat*, waar de *W Engel* uit hing¹⁰⁵. *Jan Swartwolt* kreeg in 1597 het gildrecht van de stad Groningen en werd in 1599 opgenomen in het brouwersgilde. Voorzover bekend had echtpaar één volwassen dochter, *Trijnje Swartwolt*, tr. Groningen 25 sept. 1616 *Hindrik Growers*, zoon van *Hindrik Growers* en *Annetten Canter*.

d. *Luitjen Knol*, † na 1617¹⁰⁶, tr. *Johan Clasen*, † Stitswerd ca. 1595/115 (doodgestoken)¹⁰⁷. Zij waren landbouwers op een kloosterheerd van 100 grazen *Rotlum* (thans 't *Schofte*), waar ook *Jan Clasens* moeder *Abelije* reeds woonde. *Abelije* was gehuwd met *Derk Jans*, de vermoedelijke vader van *Jan Clasen*, wellicht volledig naar zijn grootvader is vernoemd. *Abelije* was kennelijk de dochter van *Eeuwwe Anses* te Zeerijp, wat afgeleid kan worden uit de volle vernoemde kleinzoon *Eeuwwe Anses*.

Samen met enkele andere meiers van het klooster *Rotlum*, waaronder *Tijck Clasen*, werd *Johan Clasen* in 1593 aangesproken door de abt van het klooster *Tijck Clasen*, landbouwer op een kloosterheerd van 110 grazen en overbuium was vermoedelijk degene die *Johan Clasen* doodstak¹⁰⁸. In september 1597 was

¹⁰⁰ GDW, nr. 4124B, 4124F, 4124G en 4128A.

¹⁰¹ Zijn zoon *Reinder Meertens* was voogd van de zoon van *Wildrik Memmes* en *Trijnje Knol*, kleinzoon van *Menne Reinders*: H.J.K., inv.nr. 886, fol. 553v, 9 okt. 1656.

¹⁰² H.J.K., inv.nr. 878, fol. 396, 19 sept. 1648, fol. 439v, 10 okt. 1648.

¹⁰³ H.J.K., inv.nr. 863, fol. 71v, 8 maart 1632; fol. 82, 24 maart 1632; *Roelf Reiners* daagt *Pie Jansen* op de *Haver* en *Marten Reiners* opt *Sandt* om als voornomd en voogd aan te zweren over z kinderen bij *Gretejen Pieters*.

¹⁰⁴ H.J.K., inv.nr. 867, fol. 275v, 11 okt. 1663; Op verzoek van voornomd *Berent Jans* te *Ernsthe* moet *Lue Halsema* te *Loppersum* als sibbevoogd over *Abel Jansens* kinderen aanzweren in plaats van *Meerten Reiners*.

¹⁰⁵ R.A. III x 37, fol. 56.

¹⁰⁶ *BMK*, 459, stelt zonder bron haar overlijden op 1620. Tot en 1617 staat *Luitjen* te boek voor betaling van huur: S.A., inv.nr. 2320-2321 (1617-1618).

¹⁰⁷ F.A. van Bolhuis, inv.nr. 56.

¹⁰⁸ F.A. van Bolhuis, inv.nr. 55.

¹⁰⁹ H.J.K., inv.nr. 57, fol. 127v, 6 febr. 1593.

⁹² E. Knol, 'Coert Knol en de jongere gratzetken in Farnsum', *Groninger Kerken* (2013) 56-59.

⁹³ F.A. van Bolhuis, inv.nr. 56; notities familie *Knol* geeft een raamwerk voor deze afstammelingen.

⁹⁴ F.A. Van Ewsum, inv.nr. 257 [fase1257], hij wordt in de acte aangeduid als *Reyner Ebelens*, niet *Abelens* zoals abusievelijk in: E. Schut, *Inventaris van het archief van de familie Van Ewsum* (1993) 45.

⁹⁵ H.J.K., inv.nr. 56, fol. 43. M.d.a. *Willen Doornbos*, Groningen.

⁹⁶ Voor deze familie: R.H. Alma, 'Genealogie *Writzers*', *Groningga* 27 (1982) 69-86.

⁹⁷ *Kroniek Abel Eppens*, II, 703.

⁹⁸ E. Knol en J. van der Wis, 'De schat van een rijke weduwe', *De Beeldenaar* (2005) 121-128.

⁹⁹ F.A. Quintus-Lewe, inv.nr. 10, 24 en 37. F.A. van Bolhuis, inv.nr. 139.

door de wederzijdse compromissmannen een zoen geregeld tussen *Tijarck Claeszen* toe Lopperszum en de naaste bloedverwanten van *Johan Clasen* 'belangende die besoeninge des (leijder) nedergelegten bloedes van gemelten *Tijarck* an vorschr. sal *Johan Claeszen* begangen',¹¹¹ *Tijarck Clasen* had in 1596 de kloosterboerderij verlaten en woonde toen dus in Loppersum. Rond 1709 werd de familieoverleving genoteerd: 'is dootgestoken te Stiswert in de herberge van *Tiarck Clasen*'.¹¹² Omdat slachtoffer en vader beide hetzelfde patroniem voeren zou aan twee broers gedacht kunnen worden, maar *Klaas* is geen zeldzame naam en als vader van *Johan* wordt *Derk Jans* vermeld. Deze *Derk Jans* wordt ook vermeld door kleinzoon *Jan Klase Knol*.

Johan Clasen en *Luitjen Claeszen Knol* kregen drie zonen: *Harmen Knol*, tr. *Hille Tjarks*, landbouwer op de kloosterheerd De Lane van 148 jukken bij Usquert; *Euwe (Anses) Knol*, tr. *Gebbe Cornelis Doornbusch* (zie III.3.1.b), landbouwer in Startenhuizen, eerst op Startenhuisterheerd, later op de Middenhof; *Jan Klase (Knol)* gelet op de volledige vermelding postuum geboren en vermeld naar zijn vader,¹¹³ tr. *Duitke Hammens*, landbouwer op de ouderlijke kloosterboerderij van 100 grazen in Rottum.

e. *Trijnje/Karintjen Knol*, † Dingweer 18 nov. 1618, tr. 6 febr. 1606 *Peter Brundts/Bronds*, landbouwer op Dingweer te Lellens in het kerspel Stedum, geb. Dingweer 28 febr. 1573, † Dingweer 4 maart 1660, zoon van *Brunt Haijens* en *Fokelie Peters*, eigenrde landbouwers op Dingweer. Uit dit huwelijk twee jong gestorven kinderen. Hij heet: Tinalinge 25 april 1624 *Hindrikten Jans*, dochter van *Jan Hindricks* en *Namie Bonnes* te Tinalinge. *Peters* zuster was *Jantje Brundts* (zie V.1)¹¹⁴.

2. Johan Arents van de Kruisstede, aanvankelijk landbouwer, later vooral redger in de Ommelanden, † nacht van 24 op 25 febr. 1608, tr. vóór of in 1565 Swane, zuster van Geerttruet (tr. Johan Veelker),¹¹⁵ gesworene van de stad Groningen vanaf 1582).

Misschien was *Swane* een verwant van *Johannes Banderlinge*. In december 1572 nam *Johan Arents* aan om *Luettien Lessing* weduwe een voldoende borg te stellen voor een last van 300 ender gulden rustende op *Grete Banderlinge* goederen volgens een verzegeling van 7 augustus 1565, waarbij *Johan Arents* en *Swane* waarborgen waren. Daarbij is sprake van 200 ender gulden, 'soe deselve wedue daerenhoven bij hem ten achteren is'.¹¹⁶ Verder is het opmerkelijk dat *Johan Arents* in het huwelijksovereenkomst van *Eppe Heerkens* en *Anna Popkens* uit 1569 (zie III.1) 300 end.g. uit eigen middelen belooft mee te geven en dat hij bovendien een van de voogden van *Anna* is. Deze generositeit zou verklaarbaar zijn als *Swane*, de vrouw van *Johan Arents*, een zuster van *Anna* is.¹¹⁷ In *Johan Arents* eigen aantekeningen is in 1575/1576 sprake van een nog ongeïdentificeerde 'Nichte Hille'.¹¹⁸

De nieuwe *Geschiedenis van Groningen* omschrijft redger *Johan Arents* als een

¹¹⁰ S.A., inv.nr. 2300; *BMK*: De boerderij was vanaf 1602 van *Sijwert Tewes*.

¹¹¹ H.J.K., inv.nr. 838, fol. 508v, 21 sept. 1597.

¹¹² F.A. van Bolhuis, inv.nr. 56; geslachtsregister vrouw van *Abel Eppe van Bolhuis*, ca. 1709.

¹¹³ [A. Knoll], *Familie Knol deel 7* (z.p. z.j. [1971]) geeft, ook in de herziene uitgave 1981 voor de oudste generaties onjuiste verwantschappen.

¹¹⁴ Ontleend aan een familiebijbel *Brontsema*. Zie D. Valck Lucassen, 'Westervolder Import I. Voorouders van Trijnje Peters Brundts e.v. Hindrick Mennes', *Westervolde* (1995) 59-71.

¹¹⁵ R.v.R., inv.nr. 1126.14, 17 juni 1570 [fvrl1126014]. M.d.a. aan Kees van Straten, Urum.

¹¹⁶ H.J.K., inv.nr. 53, fol. 208v, 12 dec. 1572. Vergelijk ook: fol. 197, 8 nov. 1572 waarbij sprake is van de creditieuren van wijlen *Joannes Banderlinge*.

¹¹⁷ Suggestie van Ger Straatman, Kampen

geleerde herboer met kerkelijke wijding, die met zijn gezin de proosdijhoeve Kruisstede bewoonde.¹¹⁹ Deze omschrijving is echter niet helemaal juist. Over scholing is niets bekend, maar een kerkelijke wijding had hij niet en de Kruisstede zijn ouderlijk huis, niet zijn woning. Behalve als redger in een groot deel van Huns werd de overtuigde katholieke *Johan Arents* ook een steunpilaar voor het Spaansgez bestuur van Groningen.

Johan Arents was aanvankelijk landbouwer en woonde in 1567 met zijn vrouw *Swane* 'up de Lane' in Usquert, een heerd met 148 jukken land, die hij huurde van *Johannieter* commanderij in Kloosterwijverd. Zij woonden er toen zij in 1567 een heerd in Luitje Saaksum bij Bafflo kochten, terwijl zij hun huis in de stad Groningen aan westzijde van de Ebbingestraat verkochten.¹²⁰ De redger ging echter niet te Luitje Saaksum wonen, want meer was in de jaren 1571-1583 *Peter Jacobs*.¹²¹ In 1584 ru hij met het klooster Wijverd bij Usquert een juk land buiten de wierde voor een juk de wierde van Luitje Saaksum.¹²² In 1595 en ook nog in 1597 zegde hij aan *Eg Cornelis* de huur op van Luitje Saaksum.¹²³ Tot ca. 1573 woonde *Johan Arents* zee Nijenklooster en huurde hij een heerd van Oldenklooster in de Marne, daar hij in dat jaar een 'huelsinge' moest ontruimen.¹²⁴

Johan Arents werd vanaf 1571 genoemd als geconstitueerd redger, ofte plaatsvervanger van de rechthebbende van ommezingen in de rechtspraak in Ommelanden.¹²⁵ *Johan Arents* wist in een groot aantal rechtstoelen redger te worden meer voor de familie *Onsia* en voor de stad Groningen. Hij maakte in 1587 overzicht van alle ommezingen in de Ommelander rechtstoelen en vermeldde rechthebbenden en wanneer de rechten gesleten waren. In dit zogenaamde clauwb noemde hij zich '*Joannes Arnoldt* Index Marnensis, Ubeqa & Halve Amr'. In vijf alle rechtstoelen in dit deel van de Ommelanden was hij vaak jaren aaneen redger. Stellig had *Johan Arents* voordeel bij de confiscatie van goederen van de vele het land ontvluchte landdelen, want hun rechtsomgangen moesten wel vervuld worden.¹²⁶ redger gebruikte hij een zegel met zijn wapen: I een Friese adelaar. II een zandlo vergezeld boven van de letter A en onder de letter C. Het helmteken is een naar regelgewende uitkomende draak.¹²⁷

In de jaren tachtig werd *Johan Arents* door het Spaans gezag benoemd tot commissaris die in de Marne de schatting moest innen voor het onderhoud van dijken. Daarna moest hij er op toezien dat er mannen voor de kustwachter werden geleverd, bijdrag voor de strijd innen en de verdediging op plaatselijk niveau regelen. In de winter

¹¹⁸ R.v.R., inv.nr. 1127.8 [fvrl127008]: In een lijstje met punten: nr. 13 'Nichte Hille' antrosprek wat se wih de Stat een Fridsch begeert tho hebben on hor dat hij Johann Drent tho senden'.

¹¹⁹ M. Schroor en O.S. Knotherrus 'De opstand 1568-1594', in: M.G.J. Duijvendak e.a., *re Geschiedenis van Groningen, II Nieuwe Tijd* (Zwolle 2008) 107-151, ald. 146 en 414, noot 95. I auteurs vergissen zich dat concubinaris een kerkelijke wijding vereist.

¹²⁰ R.v.R., inv.nr. 1126.13 [fvrl1126013].

¹²¹ R.v.R., inv.nr. 1126.15 [fvrl1126015], 19 aug. 1571; H.J.K., inv.nr. 54, fol. 296v, 19 jan. 1583.

¹²² Kloosterarch., inv.nr. 265, reg. 1141 [Kla1141].

¹²³ H.J.K., inv.nr. 838, fol. 50v, 13 febr. 1595; fol. 74v, 29 maart 1595; fol. 394, 20 jan. 1596.

¹²⁴ H.J.K., inv.nr. 53, fol. 221, 31 jan. 1573; fol. 237, 9 april 1573.

¹²⁵ H.J.K., inv.nr. 53, fol. 17, 9 mei 1571; fol. 77v, 18 sept. 1571.

¹²⁶ Brundts, *Clauwboek*, passim. Dit is het 17e-eeuwse clauwboek van *Johan Tjassens* dat sterk op het boek van *Johan Arents* leunt. Dit laatste is R.v.R., inv.nr. 29.

¹²⁷ Ontleend aan Gr.A., kaartsysteem zegels. Voor het gewoon zegel: F.A. Lutema, inv.nr. 190 (2 sept. 1606; 6 maart 1606); F.A. Sickinge, inv.nr. 35 [fas035]; H.A. Farmsum, inv.nr. 836h, reg. 58 (16 april 1592) [haf588]. Voor het contrazegel: inv.nr. 836h, reg. 588 (16 april 1592) [haf588]. H.J.K., inv.nr. 657 (diverse brieven).

1583/1584 was hij verantwoordelijk voor de bewaking van de Marne en hief hij voor het onderhoud van de in Leens gelegerde soldaten van de inwoners een contributie.¹²⁸ De calvinistische *Abel Eppens tho Equart* memoreerde misprijzing dat de stadswacht op vastavond 1589 bespeurde dat *Johan Arents* aanwezig was bij een op een drinkgelag uitlopend banket met diverse geestelijken. Hierbij aanwezig waren ook *Johan Krijthe*, pastoor van Westervijlward en op dat moment syndicus voor de spaansgezinde Ommelander heren, de abt van Rotlum en de abt van het Oldenklooster bij Holwerde.¹²⁹ Na de Reductie in 1594 werd het voor actieve spaansgezinde katholieken als *Johan Arents van de Kruisstede* lastiger, maar hij bleef de nodige rechtsomgangingen vervullen.¹³⁰ Verschillende oude werkegevers lieten hem blijkaar niet los. De ooit welvarende redger sloot diverse leningen af. In zijn overzicht van schulden uit 1608 blijkt *Johann Arendtz vann de Cruissee Redger* in 1597 verkocht te hebben aan zijn vermoedelijke zwager *Claesz Harmens anders Choll* een jaartijlke rente van 7 dalers af te kopen met 100 dalers.¹³¹ Hij was in 1606 gedwongen zijn bezit bij Luide Saaksom te verkopen aan de stadsrentmeester *Johan van Deest*¹³² onder wiens opvolgers de heerd uitgroeiende tot de Saaksomborg.

De eens zo machtige redger van half Hunsingo stierf verarmd. Zijn overlijden kwam niet geheel onverwacht omdat hij op 24 febr. zijn stelling zilveren zegelstempel aan *Reint Alberta* te Spijk had overgedragen om na zijn dood te worden 'gecassieret unde den armen gegeven'.¹³³ Op 25 febr. 1608 kregen de hoofdmannen het verzoek van *Harmen Arents Knol* als mede bloedverwant van zalige *Johan Arents* redger, 'die desen nacht verstoerven solde sin unde dat hie geen middelen wuste umme denselvigen ther eerden tho bestendigen', of de hoofdmannen de rentmeester *Johan van Deest* konden ordonneren 50 daler beschikbaar te stellen. Er was kennelijk geen contant geld in huis. *Van Deest* liet weten dat van de koopsehat geen geld over was.¹³⁴ Overigens waren er op dat moment nog onverkochte bezittingen, waaronder 16 grote honderd in Stitswerd.¹³⁵ Halfhoer *Harmen (Arents) Knol* claimde later nog 8 of 9 daler voorgeschoten begrafenisskosten van de redger.

De stad Groningen kwam in het bezit van het archief van *Johan Arents*. Naast een clauwboek en talloze juridische papieren bevat dat ook persoonlijke stukken van hem en zijn moeder. Voor het begrip van de wetbrief is dit archiefje van groot belang.¹³⁶

Uit dit huwelijk:

- a. *Schelke Jansen van de Kruisstede*, kinderloos † ca 1592, tr. (huwelijkcontract 10 okt. 1588) *Jacob Doens*, zoon van *Doe Tyaers* en *Fenne*.¹³⁷

III.3 **Sijwert Jans**, kloostermeier op Den Hoorn onder Oosternieland, op Voorwerk-oost, genoemd 1548-1558, † 1558/1573, tr. mogelijk (vóór 1548) **N.N. [Geertje?] Does**, dochter van *Doe ter Poorte*, kloostermeier op Feddemahuis onder Kloosterburen (148 jukken).

¹²⁸ H.J.K., inv.nr. 54, fol. 385, 29 dec. 1583; fol. 389, 24 jan. 1584.

¹²⁹ *Kroniek Abel Eppens*, II, 745.

¹³⁰ R.v.R., inv.nr. 1127 geeft de nodige vermeldingen van hem na 1594.

¹³¹ R.A. III 2, fol. 45-46, 7 aug./3 okt. 1608: overzicht schulden van *Johan Arents* na zijn dood.

¹³² H.A. Luitema, inv.nr. 190, 20 sept. 1606.

¹³³ H.J.K., inv.nr. 844, fol. 37v, 25 febr. 1608. Zie voor dergelijke stempels: E. Knol, *Zilver in Groningen* (Groningen 2011) 24.

¹³⁴ H.J.K., inv.nr. 844, fol. 37v, 25 febr. 1608.

¹³⁵ H.J.K., inv.nr. 844, fol. 178v, 6 okt. 1608; fol. 203, 17 nov. 1608. Het land te Stitswerd zou aan

Johan Franssen 'verset' zijn.

¹³⁶ Het betreft R.v.R., inv.nr. 29, 1126 en 1127.

¹³⁷ F.A. De Sitter, inv.nr. 48 [dss048]; R.v.R., inv.nr. 1126, 21 (14 mei 1593) [vvr1126021].

De hypothese dat *Sijwert Jans*' vrouw een dochter is van *Doe ter Poorte* is gebaseerd op drie aanwijzingen: 1. De erfgenamen van *Wobbe Sijwerts* blijken in 1615 de zeven jukken te Leens onder Tuins te bezitten die in 1583 nog op de naam staan van *Doe tho Feddemahuis*.¹³⁸ Als we aannemen dat dit land van deze ver van de Marne wonende familie aangeërfd was, kunnen we het in onze opstelling herleiden tot de grootvader van *Wobbe Sijwerts: Doe ter Poorte*. 2. *Doe ter Poorte* had net als *Sijwert Jans* een zoon *Luurt*, namelijk *Luurt Does*, die ook wel *Luurt tho Feddemahuis* genoemd werd.¹³⁹ 3. *Sijwert* en *Doe* kwamen in 1548 een keer samen voor: 'Men sall *Sijwert Jansen* geen hogere brief geven over *Doe ter Poorte* myt zijn adberenten'.¹⁴⁰ Als deze hypothese juist is, dan was de *Luert Reners*, die in 1578 voogd is over het jongste kind van *Sijwert Jans*, blijkaar een verwant van *Doe ter Poorte* of van diens vrouw. Vermoedelijk is deze vrouw van *Doe ter Poorte* dezelfde als *Grethe tho Feddemahuis*, die een zoon *Reiner Halsenna* had.¹⁴¹

Uit dit huwelijk:

1. **Bawe Sijwerts**, † 1586/1593¹⁴², tr. **Jacob Jacobs**, kloostermeier op Den Hoorn onder Oosternieland op Voorwerk Oost in 1569, † 1578/1580.

In 1571 belaste de abt van Feldwerd 260 grazen op den Hoorn in gebruik bij *Cornelis Eisses* en *Jacob Jacobs* met een rente.¹⁴³

Uit dit huwelijk:

- a. *Anna Jacobs*.¹⁴⁴, mogelijk † kort vóór 18 juni 1596, tr. vóór 1583 *Tjark Bruuns*, te Bierum, † 1590¹⁴⁵, begraven te Bierum, zoon van *Bruunt Eljess*, eigenrde te Bierum.¹⁴⁶

Kinderen: *Jacob Tjarks*, geb. ca. 1583, en *Bruunt Tjarks*, geb. ca. 1590¹⁴⁷. Mogelijk waren er meer kinderen, daar *Klaas Tennes* te Bierum in 1606 samen met *Renbert van Berrum de olde* en *Anse Elkes* voorstander was over *Claes Bruunt* kinderen.¹⁴⁸ *Klaas Tennes* trad als *Klaas Tennes* ook op als dedigman van *Bawe Cornelis Doornbos* bij het huwelijkcontract van 1612, en zou met een dochter van *Tjark Bruuns* gehuwd kunnen zijn.

- b. *Swaantje Jacobs*, † na 1612, tr. vóór 1592 *Cornelis Doornbosch*, kloostermeier op Den Hoorn te Oosternieland op Voorwerk-oost in 1592 (144½ grazen).¹⁴⁹, † 1617/1619, zoon van *Johan Doornbos* en *Anna Abels*, kloostermeiers te

¹³⁸ H.A. Farmsum, inv.nr. 728, reg. 580* 10 okt. 1588 [hat580+]; inv.nr. 836h, reg. 556, 24 juni 1583 [hat556]; H.J.K., inv.nr. 849, fol. 27, jan. 1615; Handschriften U.B., nr. 267; F.A. Tjarda van Starckenborgh, inv.nr. 200-1, 1691 (*Jacob Tewes* verkoopt 7 jukken).

¹³⁹ H.J.K., inv.nr. 53, fol. 298, 10 maart 1575: een zaak over een paard van *Peter Arents* tegen *Luert Does*, behandeld door redger *Derck Haegen*. Zie ook inv.nr. 55, 21 april 1584, waar *Peter Arents* optreedt als redger van Kloosterburen.

¹⁴⁰ H.J.K., inv.nr. 52, p. 116, 16 mei 1548.

¹⁴¹ *Kroniek Abel Eppens*, II, 714.

¹⁴² H.J.K., inv.nr. 57, fol. 129, 10 febr. 1593: *Cornellijis Dorenbusch* als koper en bezitter van wijlter *Jacob Jacobs* end *Bawe* op den *Horens* staftfhuses'.

¹⁴³ S.A., inv.nr. 1814, fol. 26 [sar1814cql].

¹⁴⁴ H. Stunt, 'De halve leeuwen (2)', *Groningia* 54 (2009) 171-172, noemt haar echter op grond van een mededeling van Willem Doornbos, wellicht een dochter van ene *Jacob Simons* en *Anna Doornbos*. Misschien zijn dit overigens wel de grootouders van *Anna Jacobs*.

¹⁴⁵ Stunt, idem, noemt 1596, echter dat lijkt onwaarschijnlijk daar al op 18 juni 1596 *Elke Amssen* toe Cleiwerum als voormond wordt aangesteld over de kinderen: H.J.K., inv.nr. 838, fol. 299v, en een weduwe geacht werd niet binnen 9 maanden na het overlijden van haar man te hertrouwen.

¹⁴⁶ H.J.K., inv.nr. 617, fol. 5v, 28 april 1573: *Bruunt Elkens*, eigenrde voor 26½ grazen te Bierum.

¹⁴⁷ H.J.K., inv.nr. 846, fol. 145, 18 juni 1611.

¹⁴⁸ H.J.K., inv.nr. 842, fol. 82, 6 mei 1606. Ook H.J.K., inv.nr. 842, fol. 10v, 20 jan. 1606.

¹⁴⁹ H.J.K., inv.nr. 57, fol. 133, 11 febr. 1593. Voor de boerderij: *BHL*, 616-617.

Rollingeweer onder Maarslag (109 jukken)¹⁵⁰.

Kinderen zijn *Bauwe Cornelis Doornbusch* tr. 1° *Ewe Jelmers*¹⁵¹, en 2° *Claes Reiniers; Johan Cornelis Doornbusch* tr. *Dewer Klaassen; Anna Cornelis Doornbusch* tr. 1° *Sijpke Remkes* en 2° *Jan Mertens; Gebbe Cornelis* tr. *Euwe Annes Krol* (zie III.2.1.d)¹⁵². In het huwelijkscontract uit 1612 tussen *Ewe Jelmers* en *Bauwe Cornelis Doornbos* was één van de getuigen *Focko Ulfherts*¹⁵³.

c. *Gese Jacobs*, † 4 jan 1617, begraven te Warffum, tr. *Focko Ulfherts*, kloostermeyer te Warffum op Hoysum (150 jukken) vanaf ca. 1599¹⁵⁴, † 25 april 1617, begr. Warffum, zoon van *Ulfhert Aijssens* en *Dedde Edzes*, kloostermeyers te Warffum op Hoysum, sinds 1599 eigenherden op Hunninga onder Eennum¹⁵⁵.

Kinderen: *Jacob, Edzo, Bawe, Focktien, Eliten* (dochter) en *Anna*. In 1638 was zoon *Edzo Fockens* (als volle neef van de vader) voornomd en waren *Popko Hoijkens* en *Willem Jansen* voogden over de kinderen van wijlen *Brint Tjarks* bij *Hilleten (Triarts)* te Loppersum¹⁵⁶. In december 1606 moesten *Focke Ulfhers* op Hoysum (voornomd), *Gerdt Jacobs* in de Oosterstraat, en *Cornelis Doornbusch* op de Rodeschool aanzweren als voogden over *Homme Jansen* en *Mense (Aijssens)* drie onmondige kinderen, waarvan in april 1607 *Teetke Hommens* oud ontrent 21 jaar *venia aetatis* kreeg, terwijl ook sprake was van een broer *Aijse Hommens*¹⁵⁷.

2. **Wobbe Sijwerts**, † 1609/1615¹⁵⁸, tr. 1° vóór 1578 **Tewes Peters**, kloostermeyer van Wittewierum op 't Zandster Voorwerk (97 grazen)¹⁵⁹, † 1592/1594, tr. 2° 1593/1594 **Johan Eckes**, provinciemeyer op 't Zandster Voorwerk in 1595, meier van *Elicko Onsta* te Oosternieland van 1586 tot

¹⁵⁰ Voor de bewijsvocering: H.J.K., inv.nr. 53, fol. 373, 24 okt. 1576; inv.nr. 55, fol. 194v, 26 april 1586; inv.nr. 845, fol. 256v, 16 nov. 1610 (in kwesties met *Derk Reiniers* te Maanhuzen).

¹⁵¹ Zie voor hun nageslacht: A. Hof, 'Anses, Jelmers, Eeuwes, Eljtes of de ridder en de halve leeuwen', *Groningha* 16 (1971) 24-32.

¹⁵² *Euwe Krol's* landbezit in Westerdijkshorn vormde de sleutel tot de afstamming van zijn vrouw *Gebbe*. Zie S.A., inv.nr. 816, 48v (m.d.a. Johan Waterborg, Ten Boer). Hij bezat dit land samen met *Jan Cornelis Doornbusch*. Er is reden om aan te nemen dat het om land ging dat door de familie *Doornbusch* in de 16e eeuw was overgenomen van de familie *Ripperda*.

¹⁵³ H.J.K., inv.nr. 1192.

¹⁵⁴ H.J.K., inv.nr. 840, fol. 448v, 15 febr. 1604; *Tijde Edzens* bij Grijssemontiken tegen *Fock Ulfert* toe Hoijsum als voornomd.

¹⁵⁵ H.J.K., inv.nr. 838, fol. 504, 27 aug. 1597 ('*Ulfhert Aijssens* up Hoijsum tho Warffum'); inv.nr. 2, fol. 239, 28 okt. 1613; Zie ook: O.D.J. Roemeling, 'Oldambster Geslachten (XV), §XX, Fockens/Hoysum', *Nederlandse Leeuw* (1989) 344-356, die echter als vader noemt een *Ulfhert Fockens*, gebaseerd op de familiepapieren *Broelis* (zie *Ommelander Geslachten*) waarin de namen *Ulfhert Aijssens* en *Ulfhert Fockens* beide voorkomen. Zie ook H.J.K., inv.nr. 840, fol. 449, 16 febr. 1604; fol. 478, 3 mei 1604; fol. 494, 24 mei 1604; een zaak van de kinderen en erfgenamen van *Bomio Aijssens* tegen de weduwe en kinderen van hun oom en voornomd *Ulfert Aijssens* te Eennum over de administratie. Overigens, de naam *Hundinga* komt al op 1 juni 1575 (H.J.K., inv.nr. 53, fol. 321) en zelfs al vóór het begin van de 16de eeuw voor (R.H. Alma, 'Dijkrol van Eennum, Pieterburen en Westernieland (15de eeuw-1651)'; *Groningha* 54 (2009) 145 en 154). De verwerving van *Hundinga* door *Ulfhert Aijssens* vond pas in 1599 plaats, en dus kan die naam niet wijzen op een relatie tussen *Ulfhert Aijssens* en de Oldambster familie *Huninga*.

¹⁵⁶ H.J.K., inv.nr. 869, fol. 240v, 14 juli 1638; scheiding met moeder van huisvijve landen.

¹⁵⁷ H.J.K., inv.nr. 842, fol. 323v, 4 dec. 1606; inv.nr. 843, fol. 85, 18 april 1607.

¹⁵⁸ H.J.K., inv.nr. 849, fol. 27, begin 1615; *Sijwert Thewes* te Rotrum daagde *Gerrit Jochums* te Hornhuizen en *Peter Adams* in Leeenster karspel als meiers van wijlen *Wobbe Thewes* erfgenamen.

¹⁵⁹ H.J.K., inv.nr. 54, fol. 324, 23 april 1583.

1590, voornalige meier in juni 1592¹⁶⁰, † 1608, vermoedelijk zoon van *Duert Eckens* op 't Zandt¹⁶¹.

In 1575 verklaarden ondermeier *Johan Eckes* als koper van ('verzette') landen en *Tewes Peters* 'tho Koldehoj' dat ze akkoord gingen met het voorkomen van de executie (gedwongen verkoop) van de landen van *Wolter Huenge*. In 1582 wordt *Tewes* nog te Kolhol genoemd¹⁶².

De mogelijke vader van *Tewes Peters* was *Peter Lamberts* te Kolhol van wie in 1543 de erfgenamen genoemd worden¹⁶³. Zijn broer zou *Jacob Peters* te Kolhol (vermeld 1544-1582)¹⁶⁴ kunnen zijn, die we ook gezien hebben als deegsman aan de zijde van *Hille* de weduwe van *Willem Thewes*, in haar huwelijkscontract uit 1559 (zie II.5). Voornomde *Peter Lamberts* zou met een zuster van *Willem Thewes* (te Garsthuizen)¹⁶⁵ gehuwd kunnen zijn. In 1553 ging *Lilke Doeckens* te Helwerd in beroep tegen een uitspraak van redger *Melle Broersma*, kennelijk betreffende een zaak van hem tegen *Jacob Peters* en *Thawes Peters*¹⁶⁶, wat mogelijk ook een aanwijzing is dat het inderdaad broers betreft. In 1578 bedankt *Johan Albarts* zijn voornomd *Tewes Pieters* voor de administratie maar hun familierelatie is ons niet bekend¹⁶⁷. Nog in juni 1592 verkochten *Eilart Hoendix* en *Anna* een rente van 24½ daler jaarlijks uit hun halve heerd te Middelbert aan *Thewes Pieters* en *Wobbe*¹⁶⁸.

In 1585 moest *Hindrick Luettiens* als meier wegens *Wigbold Lewe* vanwege een zeker uitspraak 112 ender gulden aan de erfgenamen van *Duert Eckens* uitbetalen. In oktober 1587 moet hij dat bedrag aan *Johan Duerts* uit betalen, echter in april 1588 verklaard *Johan Eckens* te Oosternieland (blijkbaar dus dezelfde als de voornomde *Johan Duerts*) dat deze schuld van 112 ender gulden betaald was¹⁶⁹.

Na *Johan Eckens* dood in 1608 blijken zijn erfgenamen te zijn *Harmen Duirs* provinciemeyer te Zijldijk onder 't Zandt (in 1583 meier van 70 grazen van klooste Wittewierum), en *Abel Jansen up den Stork*, landbouwer te Loppersum (in 1596 meier van *Tamme* in *den Ham* en de weduwe van *Sicke* in *den Ham*). Beiden kwamen in geldproblemen, zodat door creditoren beslag gelegd werd op hun erfdeel¹⁷⁰.

Dit het eerste huwelijk¹⁷¹:

a. *Sijwert Tewes*, provinciemeyer te Rotrum (110 grazen) vanaf 1602, † 1636/1649, 1° vóór 1612¹⁷²; *Bawe Haijes*, dochter van *Haijo Tonkens* en *Talle Jacobs*

¹⁶⁰ H.J.K., inv.nr. 55, fol. 235, 17 okt. 1586; fol. 399, 4 april 1588; inv.nr. 56, fol. 198, 10 febr. 1592; inv.nr. 57, fol. 81, 19 juni 1592.

¹⁶¹ Genoemd: H.J.K., inv.nr. 52, p. 21, 1542; inv.nr. 54, fol. 201v, 12 apr. 1581; fol. 399, 4 apr. 1588.

¹⁶² H.J.K., inv.nr. 53, fol. 321, 1 juni 1575; inv.nr. 54, fol. 221, 19 jan. 1582 (*Boel Kremer* is dan meier huuder van zijn landen); fol. 225, 20 jan. 1582 (met *Wijpke Rokes* als anlegger)

¹⁶³ H.J.K., inv.nr. 52, p. 236, donderdag 'na Trium regum' 1543.

¹⁶⁴ H.J.K., inv.nr. 52, p. 194, 19 mei 1554; inv.nr. 54, fol. 275v, 9 okt. 1582.

¹⁶⁵ H.J.K., inv.nr. 52, p. 34, 'op den octaven vit' 1543.

¹⁶⁶ H.J.K., inv.nr. 52, p. 273, 14 okt. 1553.

¹⁶⁷ H.J.K., inv.nr. 54, fol. 60v, 13 juni 1578.

¹⁶⁸ H.J.K., inv.nr. 1330, fol. 70v, 16 juni 1592.

¹⁶⁹ H.J.K., inv.nr. 55, fol. 122, 10 april 1585; fol. 344v, 23 okt. 1587; fol. 351v, 6 nov. 1587; fol. 3

23 nov. 1587

¹⁷⁰ H.J.K., inv.nr. 843, fol. 88v, 21 april 1607 (*Harmen Duirts*): 1 augustus 1607 (*Abel op de Stork* fol. 446, 18 jan. 1608 (*Johan Eckens*); inv.nr. 844, fol. 111, 7 juni 1608 (weduwe); fol. 277v, 21 jan. 1608; fol. 172v, 27 sept. 1608; fol. 336v, 7 maart 1609. Ook: inv.nr. 54, fol. 324, 22 april 1592; inv.nr. 838, fol. 227v, 13 febr. 1596.

¹⁷¹ O.J. Nienhuis, 'De familie Amsing, een van de oudste R.K. Hogelandster geslachten', *Groningha* (1974) 138-144.

¹⁷² R.A. Oldambt, inv.nr. 7326, 23 juni 1612.